

אחרי מטתו של תלמיד חכם

(דברי הספד על ר' מנדל ווהלמן ז"ל בבואו לקבורה, י"ג טבת תרצ"ד)

מיוחד במינו בהארץ העבר של עמך ובהסתכלות חר-
דרת לאמרות חכמינו הקדמונים מדורות עולמים.

נשמתך הטבולה בגנוי הרוח של עמך נשארה דבור-
קה וחבוקה באותם האוצרונו של המולדת הרוחנית, וגם
כאשר נפקחו עיניך לרווחה לראות נכוחות את המח-
שבה הנאורה הכלל-אנושית, הושפעת ממנה ותקבל את
מרותה, את הגיונה וטוב טעמה, אך רכושך זה שנשאת
מן החוץ הכנסת אותו כליל ל"אוהל שם", לביתנו
הרוחני, כי פה קבעת לך את דירתך הקבועה לכל אשר
רוחך בקרבך הרה והגה וחזש ובנה. בחזיונות נביאינו
הגדולים, במסתרי אגדתנו הפיוטית, השקעת את שכלך
החריף ודלית פנינים, הלא הם בספריך ובכתביך
הרבים, שהשארית לעמך לברכה. נכנסת לפרדס — ולא
קצצת בנטיעות, בכל אשר התהלך רוחך בקרבך
לרחבה לאור המדע האנושי, החוקר לכל תכלית, לא
מעדו קרסוליך בארחות עמך, וכאחד משלומי אמוני
ישראל נשאת את עול התורה והמצוה לשמור ולעשות
כאיש מן המחנה. זו חובתך לעמך ולמולדתך הרוחנית
מלאת בנפש חפצה, היה כאן ניצוץ עליון מחלקת
הקדושה האלהית הספונה בתורתנו, שכל כך קרובה
וחביבה היתה לנשמתך על כל סגולותיה. שבעים והמש
שנים היית על אדמת ד', וטובים ויפים ופוריים היו
ימי חיידך, עבדת, הגית, כתבת, העמדת תלמידים, ופרי
רוחך נשאר למשמרת לעמך. קשה עלינו פרידתך, ר'
מנדל הטוב והיקר שלנו. לא רבים במחננו אנשי רוח
כמותך, במדת קומתך הרוחנית והשכלית והמוסרית.
שלמה תהיה מנוחתך בסתר עליון, בצל שדי, וברוך
יהיה זכרוךך בתוך כל יודעין וחושבי שמך.

כיונק בציה עלית לפנינו, אל טל ואל מטר, ולעץ
עושה פרי היית ותהי לאיש השם בעולמנו הרוחני
ולאחד העובדים החרוצים על שדמת תרבות ישראל.
באמרה זו, המסיימת את חזון קיומך בחיים, אנחנו
נפרדים ממך לעדי עד, חברנו הטוב והחביב, רבי מנדל
ווהלמן. בעיירה קטנה, בעמקי פולין, בתוך העולם הצר,
הסגור והמסוגר של החסידות, נולדת והתחנכת, ונש-
מתך בלעה ועכלה בקרבה את התמצית הרוחנית של
מורשת קהלת יעקב העתיקה. זו היתה היהדות המש-
תרעת למרחקים של תורה שבכתב ותורה שבעל פה,
כמו שהתבססה במשך אלפי שנים, טל אורות שפוך
עליה וברכת יה שופעת ממנה, אבל לפי אותו התואר
שבו הושיטוה לך בפנה הגלוזית החבויה בצל — כמה
היתה יהדות זו מצומצמת והדגונית ורחוקה מהשתל-
מות והתפתחות. ה"שטיבל" בכתליו המעורפלים והקא-
פוטה העגומה בעניה ובנזירותה סביב שתו עליך וכמו
בחזקת היד חסמו לך את הדרך לצאת למרחביה, לעולם
המחשבה התרבותית העולמית, שבקרבתה גם אוצרות
היהדות יאירו ויזהירו שבעתים. לא קבלת חנוך אקדימי,
בימי נעוריך לא באת בסוד אנשי רוח המתקדמים ומפ-
נים דרך להתחדשות החיים, ורק כל קבל די רוח יתירה
בך, בהיותך מחונן בנשמה כבירה, השואפת לאור
ולאמת ולרחבת השכל והתנועה, התפרצת מהכלא
הרוחני של סביבתך ותהי לאורח נאור ורב פעלים,
הנושא חומר ולבנים בבנין היי הרוח לעמך. בסתר
אהלך, מפי גוילים וספרים, יסדת עוז, ורוחך בקרבך
התחדש, השתפר, ואור החקירה והמדע זרח בכל חרכי
נשמתך, וכשרונותיך הכבירים שבהם חוננת, חריפות
שכלך ודעתך הרחבה, הם שעמדו לך לפלס לך נתיב